

GERALD KNAUS, direktor nezavisnog Instituta Evropska inicijativa za stabilnost (ESI), čija je analiza načina i metoda na koji OHR i Paddy Ashdown upravljaju Bosnom i Hercegovinom uzburkala evropsku političku javnost, ekskluzivno za nas list govori o reakcijama OHR-a nakon teksta u "Guardianu", pojašnjava zašto je Ashdownov način vladanja u BiH uporediv sa britanskim upravljanjem u Indiji, komentira aktuelnu političku scenu u našoj zemlji

Bosanski političari su mi čestitali govoreći da to ne smiju učiniti javno!

Smijenjani političari i činovnici nemaju nikakve mehanizme da u BiH traže pravdu • Ne može međunarodna zajednica upravljati Bosnom samo zato što je ovdje donirala puno novca

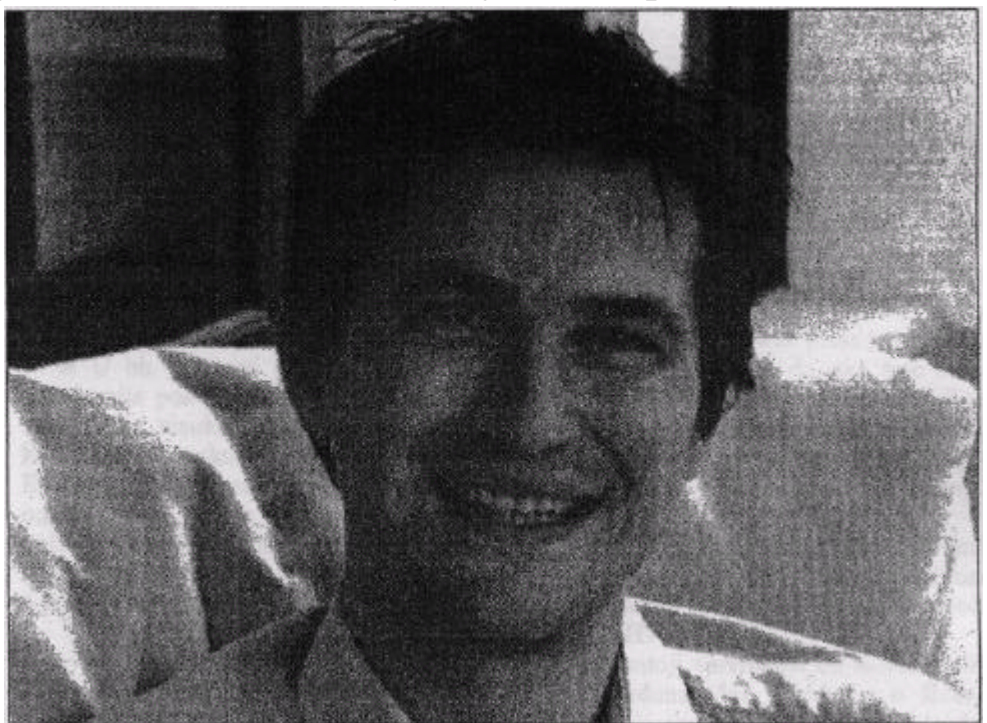
Razgovarala

Danka Savić

Nakon što su **Gerald Knaus** i **Martin Felix** iz Nezavisnog instituta ESI, u uglednom časopisu *Journal of Democracy*, objavili esej o ulozi međunarodne zajednice u BiH (SB je o njemu iscrpno pisala u proslom broju), uslijedile su reakcije koje ukazuju na to da bi prava debata o načinu upravljanja međunarodne zajednice u BiH tek mogla uslijediti. Ne samo da su evropski mediji posvetili dosta pažnje analizi ovih autora o tome kako je međunarodna zajednica u BiH, olicena u Uredu visokog predstavnika, od dobronamjernog čuvara mira postala "s sofisticirani tiranin", nego su u međuvremenu o istom pitanju počeli raspravljati i poslanici Evropskog parlamenta. Samo u Bosni i Hercegovini još uvijek nije otvorena bilo kakva rasprava. Tek prije nekoliko dana oglašio se i visoki predstavnik **Paddy Ashdown**. Nakon teksta objavljenog u *Frankfurter Allgemeine Zeitungu*, Ashdown je, u razgovoru za Radio BH 1, izjavio da je ono što se navodi u tekstu spomenutih autora OHR zapravo već implementirao (!). U razgovoru za naš list Gerald Knaus, direktor Instituta ESI, objašnjava zašto je potrebno redefinicija uloge međunarodne misije u BiH, zbog čega je Ashdownova odbrana neuvjerljiva i pojašnjava sustinu sličnosti između britanske uprave u Indiji i bosanskog protektorata...

• Imate li utisak da se političari u BiH boje otvoreno govoriti o angazmanu visokog predstavnika u BiH?

Mislim da su pitanja koja smo otvorili kompleksna i da za njih ne postoje jednostavni odgovori. Da H je Bosna i Hercegovina danas, sedam i po godina od završetka strasne tragedije, u stanju da upravlja sama sobom? Postoji li još potreba za visokim predstavnikom, kakva bi tre-

bala biti njegova ovlaštenja? Ovo su pitanja oko kojih se dobronamjerni ljudi ne moraju složiti. Imam dojam da su mnogi bh. političari zapravo nesigurni oko toga u šta vjeruju. S jedne strane, oni su svjesni toga da je Bosni potrebna kontinuirana međunarodna podrška. S druge strane, oni vjeruju da bolje od međunarodnih zvaničnika znaju šta Bosni treba i žele da vrate odgovornost koja im pripada na osnovu demokratskog mandata koji su dobili. AH, mi se nadamo da ćemo, stavljajući ova veoma važna pitanja u javnu raspravu, pomoći kreiranju prave debate unutar bosanskog društva u narednim mjesecima.

SMJENE BEZ PRAVA ZALBE

• Zapravo, jedina javno vidljiva reakcija u BiH na vaše pisanje stigla je iz Ureda visokog predstavnika. Nakon demantija koje je uputio glasnogovornik Julian

Braithwaite, visoki predstavnik za BiH suprotstavio se vašim stavovima u autorskom tekstu za *Frankfurter Allgemeine Zeitung* tvrdeti, između ostalog, da se ne može kazati da visoki predstavnik nije odgovoran za odluke koje donosi. Ashdown je u spomenutom tekstu naveo: Visokom predstavniku je ovlaštenje dao PEK, koji se sastoji od 50 zemalja koje su odgovorne za nadgledanje provedbe Dejtonskog sporazuma, uključujući i samu BiH. Njegove odluke, ustvrdio je, podliježu međunarodnoj kontroli i preispitivanju od strane Ustavnog suda BiH, te konačno i samog Evropskog suda za ljudska prava, budući da je sama BiH članica Vijeća Evrope.

Da li zaista postoji međunarodni "mehanizam proyjere" koji prisiljava Ashdowna da bude oprezan pri donošenju odluka, ili da ga primorava da ponudi dovoljno uvjerljivih dokaza koji opravdavaju njihovo donošenje?

Ne postoje. Inace, bilo bi zanimljivo vidjeti kako pravni odjel OHR-a objasnjava na koji nacin smijenjeni politicari mogu odgovoriti na njihovo "uklanjanje". Ako ste smijenjeni zvanicnik, vi nemate nikakav pravni lijek u ovom trenutku. Dom za ljudska prava vec je kazao da on ne moze ponistiti odluke visokog predstavnika. Sud u Strasbourg!! je samo teoretska mogucnost, i u svakom slucaju Evropska konvencija nalaze da mora postojati domaci pravni lijek. Vijece za implementaciju mira nije nikada namjeravalo da bude mehanizam odgovornosti. Vijece se rijetko sastaje, njegova razmatranja nisu javna, i njime predsjedava OHR. Kako ono moze slijediti kompleksna zbivanja u Bosni i mnoge intervencije koje poduzima OHR? I, sto je najvaznije, PIK nije izabran od strane ljudi kojima visoki predstavnik kaze da je on ultimativno odgovoran: ljudi ove zemlje, koji su glasali za svoje predstavnike.

• **Suitina demantija koji je stigao iz OHR-a u vezi sa valim analizama jesu dvije bitne razlike izmedu britanskog naoina uprave u Indiji sa pocetka 19 stoljeoa i BiH. Prema OHR-u, razlika je u tome Sto EU iz BiH "ne izvlaoi novac" nego ga daje, a Ured visokog predstavnika u BiH je uspostavljen uz pristanak BiH, kao dio mirovnog sporazuma. Mozete li ovo komentirati?**

Da, razlike su ocite. Ali, sta nam ovo zapravo govori: zato sto je medunarodna zajednica u BiH potrosila mnogo novca, ona ima pravo da namece odluke? Makedonija ili Srbija u ovom trenutku primaju ekvivalentan iznos evropske pomoci, ali inozemne diplomate u ovim zemljama ne tvrde da im to daje pravo da namecu zakone.

Zapravo, da budem precizan, mi nismo ni poredili Bosnu s Indijom. Mi smo poredili argumente koje su dali veliki liberalni filozofi kakav je recimo John Stuart Mill - koji je radio za EAST India Company, prije 150 godina, s danasnjim argumentima OHR-a o tome zasto Indijci ili Bosanci trebaju inozemne upravitelje. Mill je tvrdio da Indijci, za razliku od Kanadana, trebaju Engleze kako bi se pripremili za samoodrivo upravljanje zemljom, te da samo stranci mogu donijeti brz razvoj. A OHR danas kaze daje Bosancima, za razliku od Makedonaca, Bugara ili Litvanaca, potrebno da budu kontrolirani od strane stranaca. Ali, onda kada BiH bude spremna da upravlja sobom, ko ce onda odmcivati? Mi smo iznijeli stav da se nakon posljednjih izbora koji su odrzani, slobodno i posteno, i nakon ulaska BiH u Vijece Evrope proslave godine, situacija izmijenila. Dakle, OHR se takoder u skladu sa tim mora

• **Kritike koje ste iznijeli u svom eseju**

BOSNA SE PROMIJENILA, RED JE DA TO URADI I OHR!

svode se na to da se medunarodna ovlastenja u BiH (data u Bonu, decembra 97.) ne podvrgavaju bilo kakvim provjerama, kao ni moc koju u ovom trenutku ima visoki predstavnik. Nisu li ova ovlastenja, odnosno njihovo davanje prvom covjeku medunarodne zajednice u BiH, zapravo izraz nemoci i nesnalazenja medunarodne zajednice proteklih godina u BiH? Ne pokazuje li to da medunarodna zajednica nije znala kako da se suoči sa problemima u postratnoj BiH?

Tokom 1999. godine, ESI je bio cvrsto na stajalistu da je ovdje potreban odiucan medunarodni pristup implementaciji mirovnog sporazuma. U to vrijeme, izbjeglice koje su se vracale recimo u Drvar, Stolac ili Modricu bile su />mete organiziranih napada, a susjedne zemlje ifjos uvijek su radile na tome da podijele Bosnu.

mijenjati, i to brze nego sto je to bilo u prosloj godini.

BOSANSKI POLITICARI STRAHUJU OD ASHDOWNA

• **U bh. javnosti gotovo da nikakva paznja nije posvecena ni debati o prirodi upravljanja visokog predstavnika u BiH, koja se prije nekoliko dana vodila pred Evropskim parlamentom. Da li je njeno odrzavanje direktna posljedica stavova koje ste iznijeli u ameriokom dasopisu Journal of Democracy o kojem smo pisali u proilom broju SB?**

S obzirom da Evropska unija preuzima sve vise i vise odgovornosti na Baikanu, uloga Evropskog parlamenta postaje sve vaznija. Tako daje prirodno da su evropski parlamentarci veoma zainteresirani za ono sto se desava u Bosni. Lord Ashdown je i izaslanik Evropske unije, i Evropska unije ucestvuje dobrim dijelom u budzetu OHR-a. Kada smo objavili ovaj izvjestaj, telefonom su nas pozvali mnogi parlamentarci i kazali da se slazu sa nama. Tako da ja vjerujem da bi to mogao biti i razlog zbog kojeg je doslo do debate koju spominjete.

• **Mozete li navesti joa neke reakcije na vaae pisanje o kojima javnost u BiH nije informirana?**

Postoji citav spektar reakcija. S druge strane, unutar medunarodne zajednice postoje ljudi, do cijeg misljenja veoma drzim, koji su zabrinuti jer smatraju da Bosna jos uvijek nije spremna na zivot bez OHR-a. Medutim, oni se slazu s ocjenom da je danas veoma tesko prihvatiti ovlastenja o smjenama, i da postoji potreba postojanja jednog mnogo jasnijeg plana koji bi

Srecom, situacija u Bosni se od tada dramaticno

promijenila. OHR je odigrao znacajnu ulogu u tome da do tih promjena dode, kao sto Tribunal u Haagu i trupe SFOR-a rade na privodenju optuzenih za ratne zlocine,

Izazovi koji sada postoje imaju potpuno drugaciju prirodu: oni se svode na suoavanje s veoma ozbiljnim ekonomskim i socijalnom problemima u cijeloj zemlji. Ovo su razvojni problem! koji u osnovi nisu drugaciji od onih sa kojima se suocavaju druge zemlje u regiji. Oni mogu biti jedino prevazideni jacanjem kapaciteta bosanskih parlamenata i vlada kako bi bili sposobni da odgovore na njih. Nase je stajaliste da je preduvjet za izgra dnju ovih kapaciteta da se jasno postave stvari tako da je bosanska vlada odgovorna bosanskoj javnosti i njenim izabranim predstavnicima, a ne medunarodnim zvanicnicima. +

omogucio povratak odgovornosti u bosanske institucije.

Bilo je i telefonskih poziva vaznih bosanskih politicara koji su nam kazali da se slazu s nama, ali da se plase to otvoreno kazati. Svjesni su toga da, ako zele ucestvovati u vlasti, moraju biti "odobreni" od strane OHR-a. Vjerovatno je strah koji osjecaju iracionalan, ali on je ipak posljedica sistema kakav trenutno ovdje postoji.

• **Smatrate li da unutar medunarodnih krugova postoji spremnost da se redefiniira pitanje naoina uprave medunarodne zajednice u BiH?**

Da, postoji spremnost da se redefiniira uloga medunarodne zajednice u Bosni. Fokusiranje samo na OHR ne bi bilo dovoljno. Mi smatramo da je potrebno reducirati bosnska ovlastenja, ali u isto vrijeme, druga pozicija lorda Ashdowna, kao specijalnog izaslanika Evropske unije, trebala bi biti daleko vaznija. U suocavanju s dubokom ekonomskom i socijalnom krizom Bosni ce biti potrebna veoma razlicita vrsta evropske pomoci. Izgradnja funkcionalne drzave zahtijevat ce vise kontakata na svim nivoima institucija Evropske unije. Mi smatramo da bi lord Ashdown trebao raditi na tome da od OHR-a napravi nesto slicno onome sto evropski specijalni predstavnici rade u postkonfliktnoj Makedoniji. U Skoplju, evropski izaslanici djeluju kao posrednici koji pomazu makedonskim partijama i vladi da implementiraju Ohridski mirovni sporazum. Oni imaju mnogo utjecaja kroz svoje kontakte u glavnim gradovima EU, ali oni ne namecu odluke, oni su tu da pomognu da se nesto uradi. ^